

Προλεγόμενα

Τα κείμενα του βιβλίου αυτού αποτελούν το μέρος της επιστημονικής, εκπαιδευτικής και ερευνητικής δουλειάς του υπογραφομένου από το 1963 ως το 2001 το οποίο αναφέρεται στα ιδιαίτερα πολύπλοκα σήμερα θέματα της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος, τις πολυδιάστατες, σχέσεις, αλληλεξαρτήσεις και αλληλεπιδράσεις τους σε οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό, τεχνικό/τεχνολογικό και πολιτισμικό επίπεδο και την ανάγκη και τις μεθόδους και τεχνικές διεπιστημονικής έρευνας, προσέγγισης, ανάλυσης και αντιμετώπισής τους.

Τα περισσότερα απ' αυτά δημοσιεύθηκαν είτε σε επιστημονικά περιοδικά ή σε πρακτικά διεπιστημονικών συνεδρίων στα οποία και συζητήθηκαν, ενώ πολλά απ' αυτά αναλύθηκαν σε μεταπτυχιακά μαθήματα στο Ε.Μ.Πολυτεχνείο και στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών.

Η θεώρηση της ανάπτυξης ως μιας «καλύτερης» (από την οποιαδήποτε προηγούμενη) ισορροπίας σχέσεων και συστημάτων παραγωγής, διανομής, κατανάλωσης, απασχόλησης και χρήσεων γης, σύμφωνα με τις επιλογές των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών δυνάμεων που βρίσκονται στην εξουσία, (όπως αυτές μαχητικά συνυπάρχουν, αλληλεπιδρούν και αλληλοδιαμορφώνονται με την κάθε φορά μέση κοινωνική συνείδηση και την κοινωνική δυναμική), επιτρέπει την υπέρβαση της απ' το 60 και δώθε επιτεινόμενης σύγχυσης και διαμάχης σε διεθνές επίπεδο για την αντίληψη, την έννοια και το περιεχόμενο της ανάπτυξης (και όχι μόνο σε επιστημονικό επίπεδο) και προτρέπει στην ανάγκη ταυτόχρονης, ολοκληρωμένης και διεπιστημονικής προσέγγισης όλων της των διαστάσεων, αλλά και των αναπόδραστων συνεπειών στον άνθρωπο και το φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, της σκόπιμης και μονοδιάστατης υπερτίμησης κάποιων ή κάποιων απ' αυτές.

Η ειδικότερη επιστημονική και ερευνητική υποδομή του υπογραφομένου στα πεδία των μεθόδων και τεχνικών της ακριβούς, αξιόπιστης, διεπιστημονικής και ολοκληρωμένης διερεύνησης, απογραφής, χαρτογράφησης, ερμηνείας και παρακολούθησης της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας, των πολυδιάστατων σχέσεων, αλληλεξαρτήσεων και αλληλεπιδράσεών τους, αλλά και των τάσεων, επιλογών, σχεδίων, μελετών και έργων μεταβολών τους δια μέσου του χρόνου, αποτελεί την θεμελιακή μεθοδολογική επιστημονική και τεχνολογική αναφορά των κειμένων, αλλά και ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο μέτρησης, εκτίμησης και αποτίμησης των συνεπειών και επιπτώσεων των κάθε τύπου και ποιότητας «αναπτυξιακών» θεσμών, μέτρων, ρυθμίσεων και διαδικασιών στη φύση και στον άνθρωπο ως αναπόσπαστο και όχι κυρίαρχο στοιχείο και μέρος της.

Η έντονα και διεθνώς προβαλλόμενη και προωθούμενη σήμερα στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης των αγορών της νέας τάξης έννοια, το περιεχόμενο και οι πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές, τεχνικές/τεχνολογικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις της «βιώσιμης» ή «αειφόρου» ανάπτυξης αναλύονται κριτικά και τεκμηριώνονται, τόσο η θεωρία και πράξη της αξιοβιώτης ολοκληρωμένης ανάπτυξης, όσο και η αναγκαία δράση της επιστημονικής κοινότητας αλλά και των πολιτών και των συλλογικοτήτων τους, ως απάντηση στα σύγχρονα πολύπλοκα ζητήματα και προβλήματα ανάπτυξης και περιβάλλοντος σε πλανητικό, υπερεθνικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Τα εκτός εμπορίου βιβλία του υπογραφομένου «Φωτοερμηνεία-Τηλεπισκόπηση» (Ε.Μ.Π.), «Φυσικά Διαθέσιμα και Ολοκληρωμένες Αποδόσεις» (Α.Π.Θ. και Ε.Μ.Π.) και «Κτηματολόγιο και Πολιτική Γης» (Ε.Μ.Π.) και οι βιβλιογραφικές αναφορές των επιμέρους κειμένων μπορούν ν' αποτελέσουν χρήσιμα βοηθήματα ειδικότερης υποστήριξης της τεκμηρίωσής τους.

Επιλέχθηκε η χρονολογική και όχι η «ειδική» θεματική διάρθρωση των κειμένων του τόμου αυτού, ώστε ο ενδιαφερόμενος μελετητής να μπορεί ταυτόχρονα να αναφέρεται στις συγκεκριμένες συνθήκες κάθε εποχής κάτω από την ιδιαίτερη οπτική του και με βάση και τις δικές του προσλαμβάνουσες παραστάσεις, να παρακολουθεί με συστηματικότητα την εξέλιξη των ιδεών, των εννοιών του περιεχομένου αλλά και των μεθόδων και τεχνικών προσέγγισης, ανάλυσης και αντιμετώπισης των θεμάτων και των προβλημάτων ανάπτυξης και περιβάλλοντος συνεκτιμώντας κριτικά και την οπτική του υπογραφομένου.

Έτσι τα κείμενα ακολουθούν την παρακάτω σειρά:

1. «**Θεμελιώδεις προϋποθέσεις ορθολογικής ανάπτυξης. Ανέφικτος ο προγραμματισμός χωρίς γνώση των διαθέσιμων πηγών**», (1967). Το κείμενο αυτό αποτελεί το πρώτο μέρος μιας εργασίας για την ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Ε.Μ.Π. από τον Οκτώβριο του 1963 ως τον Δεκέμβριο του 1966 και δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Οικονομικός Ταχυδρόμος», τον

- Απρίλιο του 1967. Τα άλλα δύο αδημοσίευτα μέρη του αποτέλεσαν υλικό υποδομής για επόμενα κείμενα.
2. **«Ολοκληρωμένες Αποδόσεις»**, (1977). Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Τεχνικά Χρονικά», Τριμηνιαία Επιστημονική Έκδοση του Τ.Ε.Ε. τεύχος 1, Αθήνα, 1977.
 3. **«Η αντικειμενικοποίηση σημαντικών λειτουργιών του κράτους. Αρχές, μέθοδοι, μέσα και πρακτικές»**, (1989). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση του συγγραφέα στο 1^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Ιδρύματος Σάκη Καράγιωργα με θέμα **«Οι Λειτουργίες του Κράτους σε περίοδο κρίσης. Θεωρία και Ελληνική Εμπειρία»**, το οποίο έγινε στην Αθήνα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών από 4-6.10.1989. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από το Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα το 1990.
 4. **«Ο διαλεκτικός χαρακτήρας της ανάπτυξης. Ένα διεπιστημονικό μεθοδολογικό εργαλείο για την προσέγγισή της»**, (1990). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση στο Συνέδριο με θέμα **«Η Διεπιστημονική Προσέγγιση της Ανάπτυξης»**, το οποίο έγινε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, στην Αθήνα το 1988. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του από τις «Εκδόσεις Παπαζήση» το 1990, αφού προδημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Επιστημονική Σκέψη», τεύχος 44, 1989.
 5. **«Πόλεμος και Ειρήνη σήμερα. Συμβολή στη διεπιστημονική ανάλυση των αιτίων και των αποτελεσμάτων τους»**, (1990-1991). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση στο 3^ο Συνέδριο της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του Δήμου Χανίων **«Προβλήματα Σοσιαλισμού»**, το οποίο έγινε στα Χανιά το 1991. Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό του Ε.Μ.Π. «Πυρφόρος» τεύχος 25 το 1996.
 6. **«Όψεις της Πολιτικής Γης στην Ελλάδα της Δεκαετίας του '80. Κριτική Ανάλυση. Προοπτικές»**, (1991). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση του συγγραφέα στο 3^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Ιδρύματος Σάκη Καράγιωργα με θέμα **«Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα»**, το οποίο έγινε στην Αθήνα, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών από 27-29.11.91. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από το Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα το 1993.
 7. **«Ο ρόλος του Σύγχρονου Διεπιστημονικού Τεχνικού Πανεπιστημίου»**, (1991). Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών», τ.6, Αθήνα, Δεκέμβριος 1991.
 8. **«Η ορθολογικότητα ως θεμέλιο κι αφητηρία εκσυγχρονισμού και δημοκρατίας στις συγκεκριμένες κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες στην Ελλάδα σήμερα»**, (1991). Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο επιστημονικό περιοδικό «Θεωρία και Κοινωνία» τ.5 τον Ιούνιο του 1991.
 9. **«Οι σύγχρονες εξελίξεις της Τηλεπικοινωνίας και η συμβολή τους στη διεπιστημονική προσέγγιση των προβλημάτων της ανάπτυξης»**, (1992). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση στο Συνέδριο **«Ανάπτυξη και Σχεδιασμός: Διεπιστημονική Προσέγγιση»**, το οποίο έγινε στο Ε.Μ.Πολυτεχνείο στην Αθήνα το 1992. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από τις Εκδόσεις Παπαζήση το 1992 με επιμέλεια του Καθηγητή του Ε.Μ.Π. Κ.Κουτσόπουλου.
 10. **«Οι πολίτες του κόσμου για την Παγκόσμια διάσκεψη του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη»**, (1992). Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο φύλλο της εφημερίδας «Ελευθεροτυπία» της 1ης Ιουνίου 1992 ενόψει της Παγκόσμιας Διάσκεψης του ΟΗΕ για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη.
 11. **«Κοινωνία, Τεχνολογία και Παραγωγή. Σχέσεις Αλληλεπιδράσεις και Αλληλοκαθορισμοί. Πολιτικές και Περιβαλλοντικές Διαστάσεις»**, (1992). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση στο Συνέδριο του Πολυτεχνείου Κρήτης **«Κοινωνία, Σύγχρονη Τεχνολογία και Αναδιάρθρωση της Παραγωγής»**, το οποίο έγινε στο Πολυτεχνείο Κρήτης από 1-4.10.92. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από τις «Εκδόσεις Παπαζήση» το 1993.
 12. **«Ευρωπαϊκή Ενοποίηση. Μια Ολιστική Προσέγγιση. Ενωσιολογικές Διασαφηνίσεις και Προϋποθέσεις Συνεργασίας και Ολοκλήρωσης»**, (1992). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση στο Επιστημονικό Συνέδριο του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με θέμα **«Ευρώπη. Ιδέες, Συλλογικές Νοοτροπίες και Πραγματικότητες»**, το οποίο έγινε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων το Σεπτέμβριο του 1992. Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Ουτοπία», τεύχος 4, το 1992.

13. «**Η Συμβολή της Τηλεπισκόπησης στην Παρατήρηση, Παρακολούθηση και Προστασία του Περιβάλλοντος**», (1993). Το κείμενο αυτό αποτελεί τη συμβολή του συγγραφέα στο συλλογικό τόμο του «Ελληνικού Κέντρου Αναπτυξιακών Μελετών» (ΕΛΚΑΜ) με θέμα «**Περιβαλλοντική Κρίση. Θέματα θεωρίας, μεθοδολογίας και ειδικών προσεγγίσεων**». Ο τόμος, με υπεύθυνο έκδοσης τον Κ.Λάσκαρι, κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις «Σύγχρονη Εποχή» το 1993 στα Ελληνικά και στα Αγγλικά.
14. «**Η συμβολή της Τηλεπισκόπησης και των Ολοκληρωμένων Συστημάτων Πληροφοριών Γης και Περιβάλλοντος στη μελέτη και παρακολούθηση των πλανητικών μεταβολών (Global Change)**», (1993). Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η ανακοίνωση στο 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης «**Ηλιακή και Διαστημική Έρευνα στην Ελλάδα**», το οποίο έγινε στην Ξάνθη από 26-29.4.1993. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του (Τόμος Ι) το 1994 που κυκλοφόρησαν από το Δ.Π.Θ., με επιμέλεια του Επικ. Καθηγητή π. Γ.Αναγνωστοπούλου.
15. «**Η Πολιτική Γης της περιόδου 1945–1967. Κοινωνικοπολιτικά αίτια και "αναπτυξιακές" και περιβαλλοντικές προεκβολές**», (1994). Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η ανακοίνωση του συγγραφέα στο 4^ο Επιστημονικό Συνέδριο του Ιδρύματος Σάκη Καράγιωργα με θέμα «**Η Ελληνική Κοινωνία κατά την Πρώτη Μεταπολεμική Περίοδο 1945-1967**», το οποίο έγινε στην Αθήνα, στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών από 24-27.11.94. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από το Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα το 1995.
16. «**Οι Ολοκληρωμένες Αποδόσεις της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας και ως θεμέλιο ιδεολογικής ανάδρασης**», (1994). Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η ανακοίνωση στο 4^ο Συνέδριο του Τομέα Φιλοσοφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων «**Προβλήματα Σοσιαλισμού**» με θέμα «**Και τώρα τι; Το μέλλον της σοσιαλιστικής ιδέας στον 21^ο αιώνα**», το οποίο έγινε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο στην Αθήνα από 16-18.9.1994.
17. «**Εθνική, Ευρωπαϊκή ή Πλανητική Στρατηγική για την Παρατήρηση της Γης;**», (1994). Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η προσκεκλημένη ομιλία του συγγραφέα στην 1^η Ευρωπαϊκή Συνάντηση Εργασίας της Ελληνικής Διαστημικής Επιτροπής με αντικείμενο «**Συστήματα Παρατήρησης και Παρακολούθησης της Γης**», η οποία έγινε στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών στην Αθήνα από 26-27.1.1995. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά της που κυκλοφόρησαν η ΓΓΕΤ και η ΓΔ ΧΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις «Εναλλακτικές Εκδόσεις» το 1995, με επιμέλεια του υπογραφομένου.
18. «**Η συμβολή των Αναλογικών και Ψηφιακών Τηλεπισκοπικών Μεθόδων στη Διερεύνηση, Απογραφή, Χαρτογράφηση και Παρακολούθηση των Φυσικών Διαθεσίμων και του Περιβάλλοντος**», 1995. Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η ανακοίνωση στο Συνέδριο του ΤΕΕ με θέμα «**Ψηφιακή Χαρτογραφία, Φωτογραμμετρία, Τηλεπισκόπηση - Τεχνολογίες Αιχμής**», το οποίο έγινε στο Τ.Ε.Ε. στην Αθήνα το 1995. Τα πρακτικά του δημοσιεύθηκαν σε ειδική έκδοση του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας.
19. «**Επιστήμες και Περιβάλλον στα τέλη του Αιώνα. Προβλήματα και Προοπτικές**», 1995. Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η ανακοίνωση στο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο «**Επιστήμες και Περιβάλλον στα τέλη του αιώνα. Προβλήματα και προοπτικές**», το οποίο έγινε στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο στην Αθήνα το 1995. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από τις «Εναλλακτικές Εκδόσεις» το 1995 με επιστημονική επιμέλεια του υπογραφομένου.
20. «**Η Διεπιστημονικότητα στην Ολοκληρωμένη Προσέγγιση και Ανάλυση της Ενότητας της Φυσικής και της Κοινωνικοοικονομικής Πραγματικότητας**», (1996). Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η ανακοίνωση στο Συνέδριο του Τομέα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με θέμα «**Φιλοσοφία, Επιστήμες και Πολιτική**», το οποίο έγινε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων στα Ιωάννινα το 1998. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από τις Εκδόσεις «Τυπωθήτω-Γ.Δαρδανός» το 1998 με τίτλο «**Συγκομιδή προς τιμήν του Ομοτίμου Καθηγητή Ευτ. Μπιτσάκη**», με επιμέλεια του Καθηγητή Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Π.Νούτσου.
21. «**Η Φύση, η Αποστολή και ο Δημόσιος Χαρακτήρας του Πανεπιστημίου Σήμερα**», (1997). Στο κείμενο αυτό βασίστηκε η ανακοίνωση στο 5^ο Επιστημονικό Συνέδριο «**Προβλήματα Σοσιαλισμού**» του Τομέα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με θέμα «**Το**

- Πανεπιστήμιο στην κοινωνία που αναδύεται»** το οποίο έγινε στα Χανιά από 29-31.8.1997, σε συνεργασία με το Δήμο Χανίων. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από τις Εκδόσεις "Ελληνικά Γράμματα" το 1999.
22. **«Το τέλος του Πανεπιστημίου (;) ή Το Πανεπιστήμιο στην εποχή της "Λευκής Βίβλου"»** (1997). Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Ουτοπία», τεύχος 24, το 1997.
23. **«Πολιτική και Πολιτισμός στα χρόνια της κυριαρχίας της αγοράς»**, (1998). Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Άρδην» το 1998.
24. **«Τεχνολογία, Πολιτισμός και Αποκέντρωση. Μια απόπειρα ολοκληρωμένης θεώρησης, προσέγγισης και ανάλυσης των πολυδιάστατων σχέσεων, αλληλεξαρτήσεων και αλληλεπιδράσεών τους στα επίπεδα της πολιτικής και της κοινωνίας»**, (2000). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η ανακοίνωση του συγγραφέα στο 2^ο Διεπιστημονικό Συνέδριο του Ε.Μ.Πολυτεχνείου και του Δήμου Μετσόβου **«Τεχνολογία Πολιτισμός και Αποκέντρωση»**, το οποίο έγινε στο Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου από 3-6.6.1998. Δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του που κυκλοφόρησαν από τις «Εναλλακτικές Εκδόσεις» το 2001. Το κείμενο αυτό δημοσιεύθηκε και στο περιοδικό «Ουτοπία», τεύχος 41, το 2000.
25. **«Θεμελιώδεις Προϋποθέσεις για ένα Σχέδιο Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης. Η Περίπτωση μιας Ελληνικής Περιφέρειας. Από τη θεωρία στην πράξη»**, (2000). Στο κείμενο αυτό βασίσθηκε η προσκεκλημένη εισήγηση στο 6^ο Παγκόσμιο Πανεπιστημιακό Συνέδριο, το οποίο έγινε στην Ηγουμενίτσα από 26-29.8.1999. Η συμπληρωμένη και τελική μορφή του συζητήθηκε στο 6^ο Συνέδριο του Τομέα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων **«Προβλήματα Σοσιαλισμού»** με θέμα **«Εξουσία και Κοινωνίες στη Μεταδιπολική Εποχή»** το οποίο έγινε στα Χανιά από 25-27 Αυγούστου 2000 και δημοσιεύθηκε στα πρακτικά του από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.
26. **«Από τη «Βιώσιμη ή Αειφόρο» στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη»**, (2001). Το κείμενο αυτό το οποίο αποτελεί και τα επιλεγόμενα του τόμου, συζητήθηκε αναλυτικά στο πλαίσιο του μαθήματος «Εισαγωγή στις Επιστήμες της Ανάπτυξης και του Περιβάλλοντος» του Διατμηματικού Διεπιστημονικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών του Ε.Μ.Π. **«Περιβάλλον και Ανάπτυξη»**.

Αθήνα, Δεκέμβριος 2001

Δημήτρης Ρόκος